Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (toinen jaosto)

16 päivänä heinäkuuta 2015*

Ennakkoratkaisupyyntö — Kartellit tai muut yhteistoimintajärjestelyt — Menettelytavat asiakkaiden jakamiseksi yksityisten eläkerahastojen markkinoilla — SEUT 101 artiklassa tarkoitetun kilpailunrajoituksen olemassaolo — Vaikutus jäsenvaltioiden väliseen kauppaan

Asiassa C-172/14,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyynnöstä, jonka Înalta Curte de Casație și Justiție (Romania) on esittänyt 13.2.2014 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 7.4.2014, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

ING Pensii – Societate de Administrare a unui Fond de Pensii Administrat Privat SA

vastaan

Consiliul Concurenței,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (toinen jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja R. Silva de Lapuerta (esittelevä tuomari) sekä tuomarit J.-C. Bonichot, A. Arabadjiev, J. L. da Cruz Vilaça ja C. Lycourgos,

julkisasiamies: N. Wahl,

kirjaaja: hallintovirkamies I. Illéssy,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 11.2.2015 pidetyssä istunnossa esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

— ING Pensii – Societate de Administrare a unui Fond de Pensii Administrat Privat SA, edustajinaan avocat I. Hrisafi ja avocat R. Vasilache,

— Consiliul Concurenței, asiamiehinään B. Chiriţoiu, A. Atomi ja A. Gunescu,

— Romanian hallitus, asiamiehinään R.-H. Radu, A. Buzoianu ja A.-G. Văcaru,

— Euroopan komissio, asiamiehinään A. Biolan, M. Kellerbauer ja L. Malferrari,

kuultuaan julkisasiamiehen 23.4.2015 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

* Oikeudenkäyntikieli: romania.

tuomion

1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee SEUT 101 artiklan 1 kohdan c alakohdan tulkintaa.

2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa asianosaisina ovat yksityisen eläkerahaston hallinnointiyhtiö ING Pensii – Societate de Administrare a unui Fond de Pensii Administrat Privat SA (jäljempänä ING Pensii) ja Consiliul Concurenței (kilpailuneuvosto) ja joka koskee vaatimusta kumota kilpailuneuvoston päätös, jolla kyseiselle yhtiölle on määrätty sakko osallistumisesta sopimukseen, jonka tarkoituksena on kilpailun rajoittaminen yksityisten eläkerahastojen markkinoilla Romaniassa.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Romanian oikeus

3 Kilpailulain nro 21/1996, sellaisena kuin se on muutettuna (Monitorul Oficial al României, I osa, nro 240, 3.4.2014; jäljempänä laki nro 21/1996), 5 §:ssä säädetään seuraavaa:

”(1) Kiellettyjä ovat kaikki talouden toimijoiden tai talouden toimijoiden yhteenliittymien väliset kilpailua rajoittavat nimenomaiset tai hiljaiset sopimukset sekä kaikenlaiset talouden toimijoiden yhteenliittymien päätökset ja yhdenmukaistetut menettelytavat, joiden tarkoituksena on rajoittaa, estää tai vääristää kilpailua Romanian markkinoilla tai niiden osa-alueella tai joilla on tällainen vaikutus, ja erityisesti seuraavat:

– –

c) markkinoiden tai hankintalähteiden jakaminen – –”

4 Yksityisistä eläkerahastoista annetussa laissa nro 411/2004, sellaisena kuin se on muutettuna (Monitorul Oficial al României, I osa, nro 482, 18.7.2007; jäljempänä laki nro 411/2004), säädetään yksityisten eläkerahastojen perustamisesta, järjestämisestä, toiminnasta ja valvonnasta. Silloin, kun yksityisesti hallinnoituun eläkerahastoon liittyminen on pakollista, se tapahtuu Casa Națională de Pensii și alte Drepturi de Asigurări Socialen (kansallinen eläke- ja sosiaalivakuutusetuusvirasto, jäljempänä CNPAS) valvonnassa.

5 Lain nro 411/2004 nojalla Comisia de Supraveghere a Sistemului de Pensii Private (yksityisten eläkejärjestelmien valvontalautakunta) on 25.7.2007 ja 9.10.2007 välisenä aikana myöntänyt toimiluvan 18 yhtiölle, joiden tarkoituksena on yksityisten eläkerahastojen hallinnointi ja joista kullakin on oikeus hallinnoida vain yhtä yksityistä eläkerahastoa Romaniassa.

6 Lain nro 411/2004 30 §:ssä säädetään seuraavaa:

”(1) Alle 35-vuotiaiden henkilöiden, jotka – – maksavat maksuja julkiseen eläkejärjestelmään, on liityttävä eläkerahastoon.

– –”

7 Kyseisen lain 31 §:ssä säädetään seuraavaa:

”Henkilö ei voi kuulua samanaikaisesti useampaan tämän lain piiriin kuuluvaan eläkerahastoon, ja hänellä voi olla vain yksi tili siinä eläkerahastossa, johon hän kuuluu – –”

8 Mainitun lain 32 §:ssä säädetään seuraavaa:

”(1) Henkilöstä tulee eläkerahaston jäsen, kun hän on allekirjoittanut henkilökohtaisen liittymisasiakirjan omasta aloitteestaan tai jäsenyyksien rekisteröinnistä vastaavan elimen liitettyä hänet rahastoon.

(2) Liittymisasiakirjan allekirjoittamisen yhteydessä jäsenille annetaan yksityisten eläkejärjestelmien ehdoista tiedot, jotka koskevat erityisesti kyseiseen järjestelmään kuuluvien oikeuksia ja velvollisuuksia sekä taloudellisia, teknisiä ja muunlaisia riskejä ja näiden riskien laatua ja jakamista.

_ _”

9 Saman lain 33 §:ssä säädetään seuraavaa:

”(1) Rekisteröinnistä vastaava elin liittää sattumanvaraisesti määräytyvään eläkerahastoon henkilön, joka ei ole liittynyt eläkerahastoon neljän kuukauden kuluessa siitä päivästä, josta lähtien hän on ollut siihen lain mukaan velvollinen.

(2) Henkilöiden sattumanvaraisessa jaossa noudatetaan kuhunkin eläkerahastoon jakopäivänä kuuluvien henkilöiden lukumäärien mukaisia suhteellisia osuuksia.

_ _”

10 Alkuperäisestä liittymisestä ja yksityisten eläkerahastojen jäsenten rekisteröinnistä annetun yksityisten eläkejärjestelmien valvontalautakunnan päätöksen nro 18/2007, sellaisena kuin se on muutettuna (Monitorul Oficial al României, I osa, nro 746, 2.11.2007; jäljempänä päätös nro 18/2007), 5 §:ssä säädetään seuraavaa:

”(1) Yksityisen eläkerahaston valitseminen perustuu jäsenen henkilökohtaiseen valintaan.

(2) Yksityiseen eläkerahastoon liittyminen tapahtuu jäsenen aloitteesta tai CNPAS:n liitettyä hänet sattumanvaraisesti määräytyvään rahastoon, jos yksityiseen eläkerahastoon liittyminen on pakollista.

_ _

(6) Alkuperäinen menettely yksityisiin eläkerahastoihin liittymiseksi alkaa 17.9.2007 ja päättyy 17.1.2008.”

11 Päätöksen nro 18/2007 21 §:ssä säädetään seuraavaa:

”(1) Jos yhden tai useamman hallinnoijan kahdesti kuukaudessa toimittamasta kertomuksesta ilmenee, että sama henkilö on allekirjoittanut useamman kuin yhden henkilökohtaisen liittymisasiakirjan, tai jos hänen liittymisensä todetaan olevan väliaikaisesti vahvistettu jo aikaisemmassa kertomuksessa, CNPAS merkitsee kyseisen henkilön nimen kaksoisjäsenistä pidettävään sähköiseen taulukkoon.

(2) CNPAS toimittaa kaksoisjäsenistä pidetyn sähköisen taulukon hallinnoijille ja lautakunnalle kolmen työpäivän kuluessa kahdesti kuukaudessa toimitetun kertomuksen vastaanottamisesta.

_ _”

12 Kyseisen päätöksen 23 §:ssä säädetään seuraavaa:

”_ _

(3) Henkilöt, jotka ovat CNPAS:llä alkuperäistä liittymistä koskevan menettelyn päättyessä olevien tietojen mukaan allekirjoittaneet useamman kuin yhden henkilökohtaisen liittymisasiakirjan, merkitään jäsenrekisteriin henkilöinä, joiden jäsenyyttä ei ole vahvistettu, ja heidät jaetaan sattumanvaraisesti siten kuin tässä päätöksessä säädetään."

13 Mainitun päätöksen 29 §:ssä säädetään seuraavaa:

"Sattumanvaraisen jakomenettelyn päätteeksi CNPAS vahvistaa henkilöiden liittymiset kunkin yksityisen eläkerahaston osalta erikseen ja saattaa jäsenrekisterissä olevat tiedot ajan tasalle."

14 Saman päätöksen 30 §:ssä säädetään seuraavaa:

"(1) Viiden työpäivän kuluessa siitä, kun sattumanvaraisesti jaetut henkilöt on merkitty jäsenrekisteriin, CNPAS toimittaa kunkin rahaston hallinnojalle erikseen luettelon niistä sattumanvaraisesti jaetuista henkilöistä, joiden liittyminen sen hallinnoimaan eläkerahastoon on vahvistettu.

_ _"

15 Päätöksen nro 18/2007 31 §:ssä säädetään seuraavaa:

"Jokaisen sellaisen eläkerahaston hallinnoijan, johon CNPAS on osoittanut jäseniä sattumanvaraisesti, on 15 kalenteripäivän kuluessa siitä, kun heidät on rekisteröity yksityisesti hallinnoidun eläkerahaston jäseniksi, ilmoitettava näille henkilöille kyseisen yksityisen eläkerahaston nimi ja sen hallinnoijan nimi."

Pääasian oikeudenkäynti ja ennakkoratkaisukysymys

16 ING Pensii on eläkerahastojen hallinnointiyhtiö, joka toimii erityisesti Romanian pakollisten yksityisten eläkkeiden markkinoilla. Consiliul Concurenței on tällä perusteella toimittanut siihen kohdistuvan tutkinnan, joka koskee lain nro 21/1996 5 §:n 1 momentin ja SEUT 101 artiklan mahdollista rikkomista.

17 Consiliul Concurenței määräsi 7.9.2010 antamallaan päätöksellä nro 39/2010 14:lle yksityisten eläkerahastojen hallinnointiyhtiölle, joista yksi oli ING Pensii, sakkoja näiden yhtiöiden välillä asiakkaiden jakamisesta tehtyjen sopimusten johdosta. Nämä sopimukset olivat koskeneet henkilöitä, jotka olivat allekirjoittaneet kahden eri yksityisen eläkerahaston liittymisasiakirjat sinä aikana, jolloin alkuperäinen liittyminen näihin rahastoihin oli meneillään. Consiliul Concurenței katsoo, että asianomaiset eläkerahastot ovat tällaisia sopimuksia tekemällä jakaneet nämä henkilöt (jäljempänä kaksoisjäsenet) keskenään yhtä suuriin osuuksiin ja näin pyrkineet välttämään sen, että CNPAS jakaa nämä henkilöt.

18 ING Pensii vaati 4.10.2010 Curtea de Apel Bucureştissa (Bukarestin ylioikeus) ensisijaisesti, että päätös nro 39/2010 kumotaan, ja toissijaisesti, että päätös kumotaan osittain siten, että yhtiölle määrättyä sakkoa alennetaan. Yhtiö vetosi siihen, etteivät kyseiset sopimukset olleet lain nro 21/1996 5 §:n 1 momentin vastaisia eivätkä SEUT 101 artiklan soveltamisen edellytykset myöskään täyttyneet.

19 ING Pensii väitti erityisesti, että kaksoisjäseniksi rekisteröityjen jäsenten jakaminen ei vastaa kartellin tai muun yhteistoimintajärjestelyn käsitettä. Romanian pakollisten yksityisten eläkerahastojen markkinoilla tai niiden merkittävällä osalla ei siten voitu todeta kilpailua millään tavoin rajoittavaa, estävää tai vääristävää vaikutusta. ING Pensii korosti myös sitä, ettei näiden eläkerahastojen välistä kilpailua ollut poistettu, koska ne kilpailivat keskenään alkuperäisen liittymisvaiheen aikana.

20 Consiliul Concurenței huomautti, että asianomaisten eläkerahastojen, joista yksi on ING Pensii, välillä sovittujen järjestelyjen kilpailunvastaisuuden osoittamiseksi oli otettava huomioon oikeussäännöt, joihin pakollisten yksityisten eläkerahastojen markkinoiden perustaminen ja toiminta perustui, ja niiden markkinoiden erityispiirteet, joilla näistä järjestelyistä oli sovittu.

21 Curtea de Apel Bucureşti hylkäsi 6.2.2012 antamallaan tuomiolla ING Pensiin kanteen. Yhtiö haki muutosta ennakkoratkaisua pyytäneessä tuomioistuimessa. Yhtiö huomautti erityisesti, että muun kuin voimassa olevan säännöstön mukaisen laskukaavan valitseminen kaksoisjäsenten jakamiseksi ei ollut lain nro 21/1996 vaan enintään pakollisia yksityisiä eläkkeitä koskevan erityislainsäädännön rikkomista. Koska kyseinen sopimus koski ainoastaan kaksoisjäsenten jakamista, sopimus ei ole myöskään voinut vaikuttaa kilpailuun kyseisillä markkinoilla, sillä kaksoisjäsenet muodostivat alle 1,5 prosenttia kyseisistä markkinoista eivätkä eläkerahastot olleet kilpailleet heistä.

22 ING Pensii huomautti ennakkoratkaisua pyytäneessä tuomioistuimessa myös, ettei sillä ollut mitään käytännöllistä tai taloudellista intressiä siihen, että kaksoisjäsenet jaettaisiin yhtä suurin osuuksin, koska sillä oli jo 15.10.2007 suurin osuus markkinoista. Pääasian oikeudenkäynnin kohteena olevilla sopimuksilla oli sitä paitsi ollut myönteisiä vaikutuksia, koska ne olivat tehostaneet pakollisiin yksityisiin eläkerahastoihin liittymistä sen vuoksi, että jäsenten omaa valintaa noudatettiin suuremmalla todennäköisyydellä kuin siinä tapauksessa, että jakaminen olisi tehty sattumanvaraisesti.

23 ING Pensii väitti lopuksi, että tässä tapauksessa ei ole osoitettu, että pakollisten yksityisten eläkerahastojen kotimaisia markkinoita olisi millään tavoin eristetty valitsemalla toinen laskukaava kaksoisjäsenten jakamista varten. Sopimusten, jotka koskevat vain vähäpätöistä osuutta Romanian asianomaisista markkinoista, todelliset tai mahdolliset vaikutukset ovat ilmiselvästi merkityksettömän vähäiset, eikä niillä missään tapauksessa voi olla asianomaisiin markkinoihin unionin tasolla kohdistuvia vaikutuksia.

24 Consiliul Concurenței vaati, että ING Pensiin valitus hylätään, ja katsoi, että kaksoisjäsenten jakamisesta tehdyt sopimukset olivat omiaan vääristämään kilpailua pakollisten yksityisten eläkerahastojen markkinoilla ja tällaisina niillä oli kilpailun vastainen tarkoitus. Sopimuksen mahdollisuus aikaansaada kielteisiä vaikutuksia kuten myöskään markkinoiden ja hankintalähteiden jakamista koskevasta sopimuksesta johtuvan rikkomisen toteaminen eivät nimittäin riipu todella jaettujen asiakkaiden lukumäärästä, joka on yhteistoimintajärjestelyn konkreettisiin vaikutuksiin liittyvä seikka.

25 Tässä tilanteessa Înalta Curte de Casație și Justiție (ylin tuomioistuin) päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen:

”Kun on olemassa menettely asiakkaiden jakamiseksi, onko näiden asiakkaiden lopullisella konkreettisella lukumäärällä merkitystä arvioitaessa, täyttyvätkö kilpailun tuntuvan vääristymisen edellytykset SEUT 101 artiklan 1 kohdan c alakohdassa tarkoitetulla tavalla?”

Ennakkoratkaisukysymyksen tarkastelu

26 Aluksi on syytä todeta, että ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen esittämä kysymys koskee asiakkaiden jakamisesta tehtyjen sopimusten kohteena olevien henkilöiden lukumäärän merkitystä sen SEUT 101 artiklan 1 kohdassa ilmaistun edellytyksen kannalta, jonka mukaan sopimuksen kuuluminen tämän määräyksen soveltamisalaan edellyttää muun muassa sitä, että sopimus on omiaan rajoittamaan kilpailua sisämarkkinoilla.

27 Esitetyn kysymyksen on pääasian oikeudenkäyntiin liittyvien tosiseikkojen perusteella katsottava koskevan sitä, onko SEUT 101 artiklan 1 kohtaa tulkittava siten, että yksityisten eläkerahastojen välillä asiakkaiden jakamisesta tehdyt pääasian oikeudenkäynnin kohteena olevien kaltaiset sopimukset

muodostavat järjestelyn, jolla on kilpailun vastainen tarkoitus, samoin kuin sitä, onko näiden sopimusten kohteena olevien asiakkaiden lukumäärällä merkitystä kilpailuun sisämarkkinoilla kohdistuvan rajoituksen olemassaoloa koskevan edellytyksen kannalta.

28 Tältä osin on muistutettava, että sopimuksen, yritysten yhteenliittymän päätöksen tai yhdenmukaistetun menettelytavan kuuluminen SEUT 101 artiklan 1 kohdassa ilmaistun kiellon soveltamisalaan edellyttää, että ne ovat omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan ja että niiden ”tarkoituksena on” tai niistä ”seuraa”, että kilpailu estyy, rajoittuu tai vääristyy sisämarkkinoilla.

29 Tarkoitukseltaan kilpailun vastaisten ja vaikutukseltaan kilpailun vastaisten yhdenmukaistettujen menettelytapojen välille tehtävän rajanvedon osalta on syytä muistuttaa, etteivät nämä edellytykset ole kumulatiivisia vaan vaihtoehtoisia.

30 Tuomiosta LTM (56/65, EU:C:1966:38) lähtien vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan näiden edellytysten vaihtoehtoisuus, joka osoitetaan konjunktiolla ”tai”, johtaa siihen, että on tarkasteltava ensiksi yhdenmukaistetun menettelytavan tarkoitusta ottaen huomioon se taloudellinen asiayhteys, jossa sitä on sovellettava. Jos kuitenkaan tämän yhdenmukaistetun menettelytavan sisällön tarkastelusta ei ilmene riittävää vahingollisuutta kilpailulle, on tutkittava menettelytavan vaikutuksia, ja jotta kielto koskisi menettelytapaa, on edellytettävä niiden eri seikkojen olemassaoloa, jotka osoittavat, että kilpailu on tosiasiallisesti estynyt, rajoittunut tai vääristynyt tuntuvasti (ks. tuomio Beef Industry Development Society ja Barry Brothers, C-209/07, EU:C:2008:643, 15 kohta ja tuomio T-Mobile Netherlands ym., C-8/08, EU:C:2009:343, 28 kohta).

31 ”Tarkoitukseen perustuvan kilpailunrajoituksen” käsitteestä on todettava, että tietyt yritysten välisen toiminnan yhteensovittamisen muodot ovat jo luonteensa puolesta siinä määrin riittävästi vahingollisia tavallisen kilpailun moitteettomalle toiminnalle, ettei niiden vaikutusten tutkiminen ole tarpeen (ks. vastaavasti tuomio CB v. komissio, C-67/13 P, EU:C:2014:2204, 49 ja 50 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

32 Tältä osin oikeuskäytännöstä ilmenee, että sopimukset, joilla jo niiden luonteen perusteella on tarkoitus jakaa asiakkaat palvelujen osalta, ovat tavallisen kilpailun moitteettoman sujumisen kannalta erityisen haitallisia kielletyn yhteistyön muotoja. Asiakkaiden jakamista koskevat sopimukset kuuluvat selvästi, samalla tavoin kuin hintasopimukset, kaikkein vakavimpien kilpailunrajoitusten ryhmään (ks. vastaavasti tuomio komissio v. Stichting Administratiekantoor Portielje, C-440/11 P, EU:C:2013:514, 95 ja 111 kohta).

33 Unionin tuomioistuin on myös korostanut, että sen arvioimiseksi, onko yritysten välisellä sopimuksella tai yritysten yhteenliittymän päätöksellä nämä ominaisuudet, on tarkasteltava sen lausekkeiden sisältöä, sen tavoitteita sekä sen taloudellista ja oikeudellista asiayhteyttä. Kyseistä asiayhteyttä arvioitaessa on myös otettava huomioon kyseisten tavaroiden tai palvelujen luonne sekä kyseisten markkinoiden toimintaan ja rakenteeseen liittyvät tosiasialliset olosuhteet (ks. tuomio CB v. komissio, C-67/13 P, EU:C:2014:2204, 53 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

34 Tästä seuraa, että sen arvioimiseksi, ovatko pääasian oikeudenkäynnin kohteena olevat menettelytavat olleet ”tarkoituksensa” perusteella omiaan muodostamaan kilpailunrajoituksen, niitä on tarkasteltava oikeuskäytännöstä ilmenevien edellä mainittujen seikkojen perusteella.

35 Siltä osin kuin on ensinnäkin kyse pääasian oikeudenkäynnin kohteena olevan yhteisjärjestelyn sisällöstä, on kiistatonta, että ING Pensii on ollut yhteistyössä muiden yhtiöiden kanssa ennalta määräämättömän henkilöryhmän eli kaksoisjäsenten jakamiseksi tähän yhteistoimintaan osallistuneiden yksityisten eläkerahastojen kesken yhtä suurin osuuksin.

36 Kuten Consiliul Concurenței on todennut ja kuten unionin tuomioistuimen käytössä olevasta asiakirja-aineistosta ilmenee, pääasian oikeudenkäynnin kohteena olevat sopimukset on suunniteltu ja tehty jo ennen kuin menettely asianomaisten henkilöiden liittymiseksi johonkin yksityisistä eläkerahastoista toteutettiin. Kyseiset yhtiöt olivat nimittäin olettaneet, että useat henkilöt liittyisivät yhden ainoan sijasta useampaan eläkerahastoon.

37 Toiseksi tavoitteesta, johon kyseessä olevat yksityiset eläkerahastot pyrkivät, on syytä todeta, että kaksoisjäsenten jakamisesta tehtyjen kahdenvälisten sopimusten tarkoituksena oli asianomaisten henkilöiden liittäminen suppeaan ryhmään kuuluvien toimijoiden jäseniksi asiassa sovellettavien lain säännösten vastaisesti ja siten pääasian oikeudenkäynnin kohteena olevalla talouden toimialalla toimivien muiden yhtiöiden vahingoksi.

38 Todetun järjestelyn tarkoituksena oli siten vahvistaa näistä yksityisistä eläkerahastoista jokaisen asemaa asianomaisilla markkinoilla verrattuna niiden kilpailijoiden markkina-asemaan, jotka eivät olleet osallistuneet kyseiseen yhteistoimintaan.

39 Näillä sopimuksilla pyrittiin siten tämän tuomion 32 kohdassa esitettyjen perustelujen mukaisesti tavoitteeseen, joka oli selvästi vastoin tavallisen kilpailun moitteetonta toimintaa.

40 Kolmanneksi taloudellisesta ja oikeudellisesta asiayhteydestä, joihin pääasian oikeudenkäynnin kohteena olevat sopimukset liittyivät, on muistutettava ensinnäkin, että näiden pakollisten yksityisten eläkerahastojen markkinoiden perustaminen tapahtui varsin lyhyenä eli neljän kuukauden ajanjaksona siten, että näistä rahastoista jokaisen osuus markkinoista määräytyi tämän ajanjakson päättyessä.

41 Sen jälkeen on syytä todeta, että kansallisessa lainsäädännössä tehtiin pakolliseksi asianomaisten henkilöiden liittyminen johonkin toimiluvan saaneista 18 yksityisestä eläkerahastosta ja että tämä liittyminen tuli oikeudellisesti päteväksi vasta silloin, kun se rekisteröitiin CNPAS:ssä.

42 Tämän lainsäädännön mukaisesti henkilöiden, jotka olivat lähettäneet liittymishakemuksen useille tällaisten rahastojen hallinnoijille, ei sitä paitsi katsottu tehneen liittymistään pätevästi vaan heidät oli sen vuoksi jaettava näiden rahastojen kesken suoraan niiden henkilöiden lukumäärien mukaisessa suhteessa, joiden liittyminen kuhunkin näistä rahastoista oli vahvistettu päteväksi.

43 Lisäksi tässä lainsäädännössä säädettiin, että henkilö, joka oli pätevästi liittynyt johonkin hyväksytyistä yksityisistä eläkerahastoista, ei voinut ennen kahden vuoden määräajan päättymistä muuttaa jäsenyyttään ilman että siitä aiheutuu hänelle huomattavia kustannuksia.

44 Lopuksi on todettava, että asianomaiset yksityiset eläkerahastot ovat yhteistoiminnallaan tietoisesti kiertäneet lain säännöksiä, joiden mukaan kaksoisjäsenet jaettiin toimivaltaisten kansallisten viranomaisten toimenpitein ja sattumanvaraisesti.

45 Tämän vuoksi on sen taloudellisen ja oikeudellisen asiayhteyden arvioimiseksi, johon kyseinen järjestely liittyy, otettava tämän tuomion 33 kohdassa mainitun oikeuskäytännön mukaisesti huomioon sopimuksen kohteena olevien palvelujen luonne sekä asianomaisten markkinoiden toimintaan ja rakenteeseen liittyvät tosiasialliset olosuhteet.

46 Tässä tapauksessa sopimuksen kohteena olevan palvelun luonne, jolle oli ominaista erityisesti asianomaisille henkilöille laissa säädetty velvollisuus liittyä yksityiseen eläkerahastoon, oli määritelty kansallisessa lainsäädännössä. Potentiaalisten asiakkaiden oli siten helppoa yksilöidä pääasian oikeudenkäynnin kohteena oleva vakuutustuote, joten tämän tuotteen tarjoajiksi hyväksytyt yksityiset eläkerahastot olivat potentiaalisten asiakkaiden näkökulmasta vahvassa kilpailutilanteessa keskenään.

47 Tästä seuraa, että asianomaisten yksityisten eläkerahastojen yhteistoiminnalla oli tarkoitus antaa näille rahastoille mahdollisuus vaikuttaa pakollisen yksityisen vakuutuksen uusien markkinoiden rakenteeseen ja niiden toimintaan liittyviin tosiasiallisiin olosuhteisiin näiden markkinoiden muodostumisen kannalta ratkaisevassa vaiheessa.

48 Lopuksi on todettava, että sen edellytyksen, jonka mukaan SEUT 101 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu sopimus on omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan, katsominen täyttyneeksi edellyttää, että on oltava nähtävissä riittävällä todennäköisyydellä ja kaikkien asiaan vaikuttavien oikeudellisten seikkojen ja tosiseikkojen perusteella, että tällä sopimuksella voi tosiasiallisesti tai mahdollisesti olla suoraa tai välillistä vaikutusta jäsenvaltioiden väliseen kauppaan tavalla, joka voisi haitata jäsenvaltioiden välisten yhtenäismarkkinoiden toteuttamista. Tämän lisäksi vaaditaan, ettei tämä vaikutus ole vähäistä (ks. tuomio Javico, C-306/96, EU:C:1998:173, 16 kohta; tuomio Bagnasco ym., C-215/96 ja C-216/96, EU:C:1999:12, 47 kohta ja tuomio Dalmine v. komissio, C-407/04 P, EU:C:2007:53, 90 kohta).

49 Siltä osin kuin on kyse jäsenvaltion koko alueen kattavan yhteistoimintajärjestelyn mahdollisuudesta vaikuttaa jäsenvaltioiden väliseen kauppaan, vakiintuneesta oikeuskäytännöstä ilmenee, että tällainen järjestely on jo luonteeltaan sellainen, että se lujittaa kansallista markkinoiden eristämistä ja haittaa näin EUT-sopimuksessa tavoiteltua taloudellista vuorovaikutusta (ks. tuomio Vereeniging van Cementhandelaren v. komissio, 8/72, EU:C:1972:84, 29 kohta; tuomio komissio v. Italia, C-35/96, EU:C:1998:303, 48 kohta ja tuomio Wouters ym., C-309/99, EU:C:2002:98, 95 kohta).

50 Tässä tapauksessa unionin tuomioistuimelle toimitetusta asiakirja-aineistosta ilmenee, että kyseessä olevat palvelut saattoivat saada rajat ylittävän luonteen, koska henkilöt, joilla oli velvollisuus liittyä johonkin toimiluvan saaneista rahastoista, ja heidän työnantajansa saattoivat olla muihin jäsenvaltioihin sijoittautuneita ja koska Romaniassa perustetut eläkerahastot saattoivat kuulua muissa jäsenvaltioissa sijaitseville yhtiöille.

51 Vaikka nimittäin pitää paikkansa, että pääsy näille uusille pakollisten yksityisten eläkerahastojen markkinoille oli mahdollista vain tätä varten Romaniassa hyväksytyille yhtiöille, pääasian oikeudenkäynnin kohteena olevalla järjestelyllä on tehty Romanian markkinoille pääsy vaikeammaksi sellaisille yhtiöille, jotka ovat sijoittautuneet Romanian alueen ulkopuolelle mutta haluavat tarjota palveluja myös kyseisellä taloudellisen toiminnan alalla.

52 Tämän tilanteen on katsottava voivan vaikuttaa kauppaan unionin sisämarkkinoilla.

53 Tästä seuraa, että pääasian oikeudenkäynnin kohteena olevia sopimuksia voidaan jo suoraan niiden tarkoituksen perusteella pitää SEUT 101 artiklan 1 kohdassa tarkoitetuin tavoin kilpailua rajoittavina.

54 Tämän vuoksi niiden henkilöiden lukumäärällä, joita pääasian oikeudenkäynnin kohteena olevat jakosopimukset konkreettisesti koskevat, ei ole merkitystä tällaisen kilpailunrajoituksen olemassaoloa koskevan johtopäätöksen kannalta.

55 Kuten nimittäin julkisasiamies on todennut ratkaisuehdotuksensa 83 kohdassa, jakosopimuksen tarkoitus ja erityisesti sen mahdollisuus vaikuttaa kielteisesti markkinoihin ei riipu tosiasiassa jaettujen asiakkaiden lukumäärästä vaan ainoastaan kyseisen sopimuksen ehdoista ja objektiivisista tavoitteista, jotka arvioidaan sopimuksen tekohetkellä vallitsevan taloudellisen ja oikeudellisen asiayhteyden perusteella.

56 Kaikesta edellä todetusta seuraa, että SEUT 101 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että yksityisten eläkerahastojen välillä asiakkaiden jakamisesta tehdyt pääasian oikeudenkäynnin kohteena olevien kaltaiset sopimukset muodostavat järjestelyn, jolla on kilpailun vastainen tarkoitus, eikä näiden sopimusten kohteena olevien asiakkaiden lukumäärällä ole merkitystä kilpailuun sisämarkkinoilla kohdistuvan rajoituksen olemassaoloa koskevan edellytyksen kannalta.

Oikeudenkäyntikulut

57 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (toinen jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

SEUT 101 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että yksityisten eläkerahastojen välillä asiakkaiden jakamisesta tehdyt pääasian oikeudenkäynnin kohteena olevien kaltaiset sopimukset muodostavat järjestelyn, jolla on kilpailun vastainen tarkoitus, eikä näiden sopimusten kohteena olevien asiakkaiden lukumäärällä ole merkitystä kilpailuun sisämarkkinoilla kohdistuvan rajoituksen olemassaoloa koskevan edellytyksen kannalta.

Allekirjoitukset